

Zdanění práce a státní rozpočet

Libor Dušek

Klára Kalíšková

18. října 2012

Část prezentovaných výsledků vznikla v rámci výzkumného projektu financovaného Technologickou agenturou ČR (TD010033)

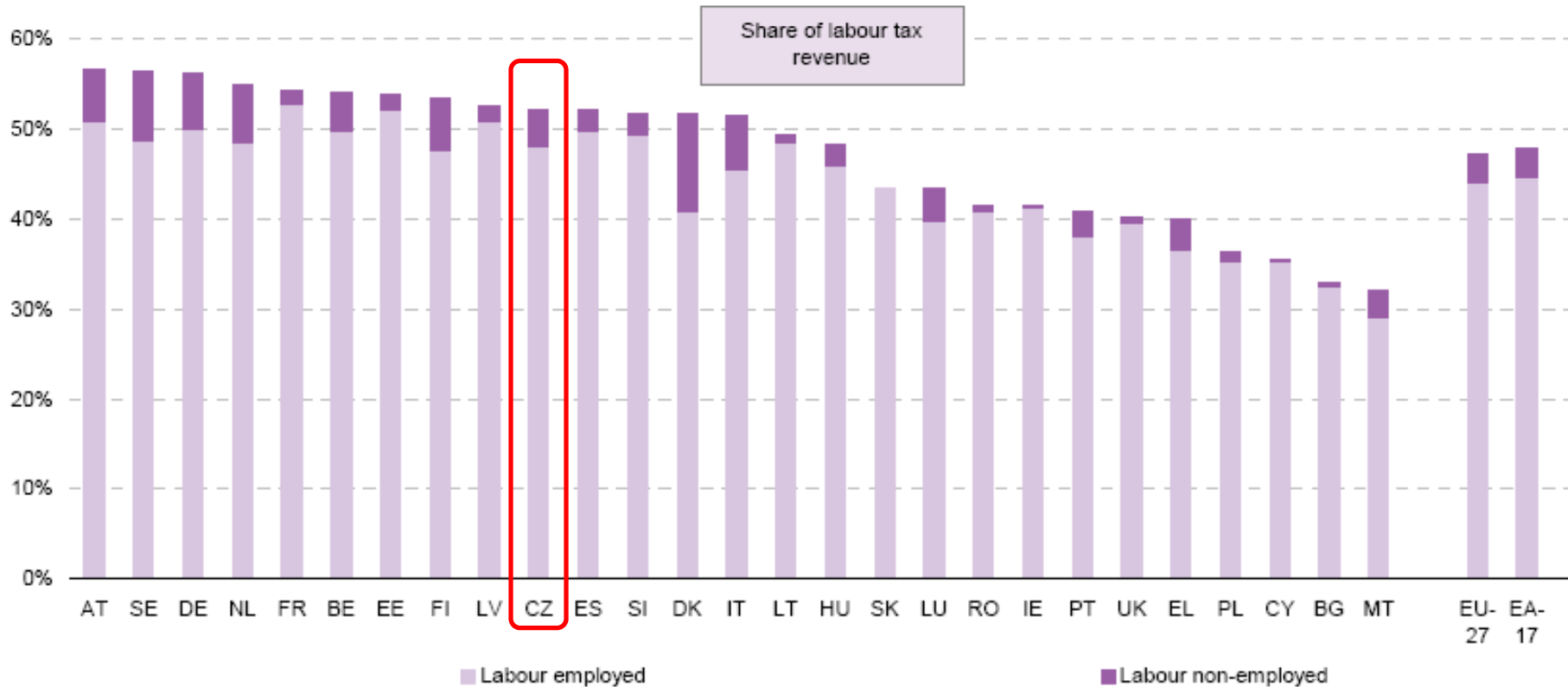
Osnova

- Zdanění práce – makro pohled
- Zdanění práce – **mikro** pohled:
 - efektivní daňové sazby
 - rozdělení daňového břemene
- Porovnání čistého příjmu státního rozpočtu od pracujících a ne-pracujících
- Dopady na státní rozpočet z potenciálního zvýšení zaměstnanosti

Zdanění práce

Státní rozpočet 2011	mld Kč
Daň z příjmů - zaměstnanci	81,4
Daň z příjmů - OSVČ	1,5
Sociální pojištění - zaměstnanci	334,0
Sociální pojištění - OSVČ	23,2
Zdravotní pojištění - zaměstnanci	150,0
Zdravotní pojištění - OSVČ	15,0
Zdanění práce celkem	605,1
Všechny daně a pojistné	1061,3
Podíl daní z práce na daních celkem	57%

Mezinárodní srovnání

Zdroj: Taxation trends in the EU, Eurostat 2012, p.26

Prezentovaná data

- SILC 2010
- Reprezentativní soubor
 - vyjma absolutně nejbohatších (max 6,000,000 Kč)
 - ale celkový počet lidí s příjmy nad 1 mil odpovídá počtu daňových přiznání
- Údaje o hrubých a čistých příjmech jednotlivců, inkasovaných dávkách
- Údaje o zaplacených daních a pojistném
 - Pojistné placené zaměstnavatelem a pojistné OSVČ dopočítáváme z údajů u příjmech a platné legislativy

Model TAXBEN

- Simuluje výši daní a dávek pro jednotlivce a domácnosti v souboru SILC
- Jednotný pohled na daně a dávky
- Možnost volit různé parametry
- Vyhodnocuje dopady reformních návrhů
- Průběžně vyvíjen
- Děkujeme Technologické agentuře ČR za podporu

Co a proč měříme

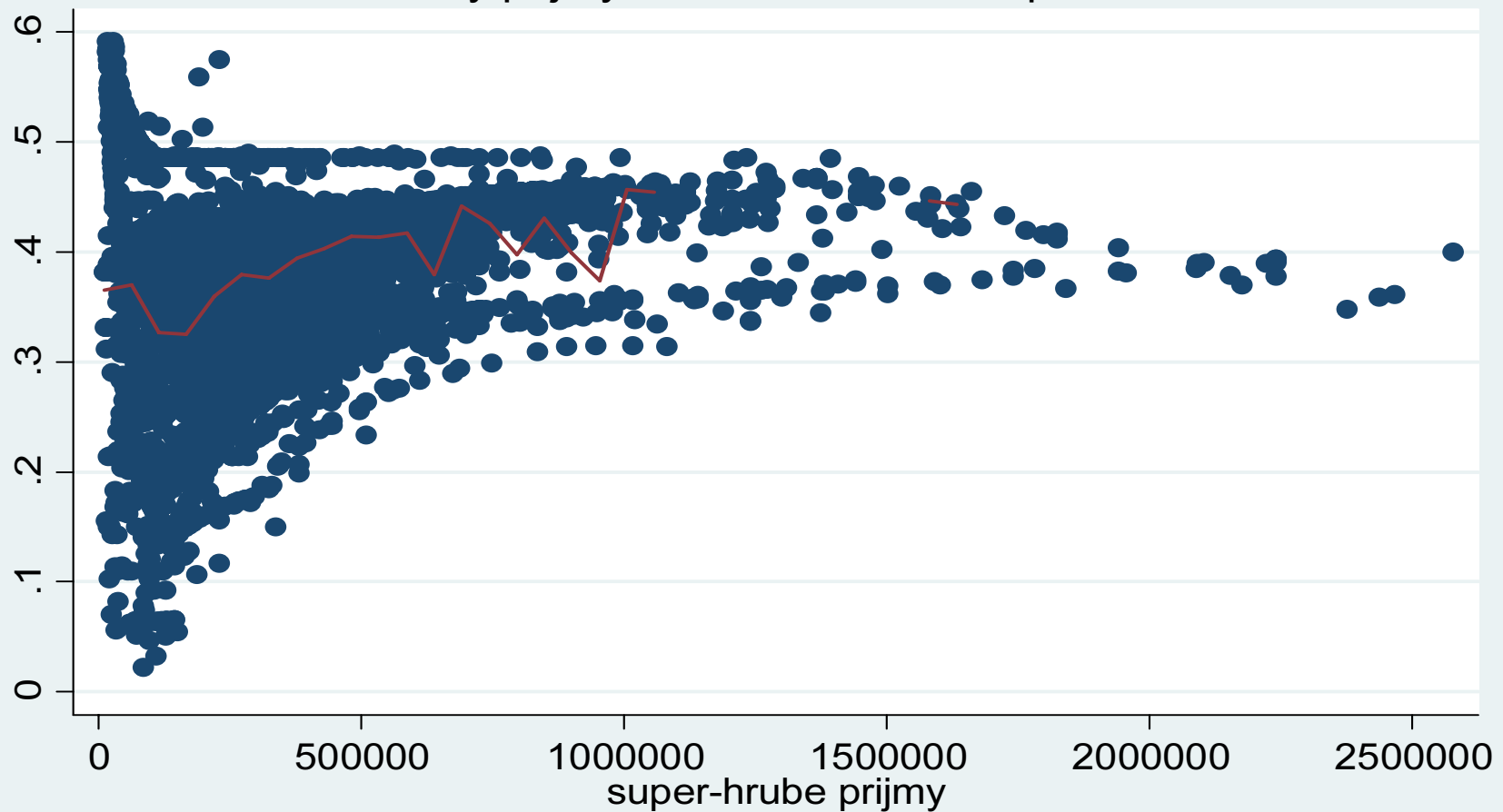
- ATR = average tax rate
- MTR = marginal tax rate
- PTR = participation tax rate

$$\text{ATR} = \frac{\text{daň z příjmu} + \text{pojis. zaměstnance} + \text{pojis. zaměstnavatele}}{\text{superhrubé příjmy}}$$

- Zachycujeme celkovou efektivní míru zdanění (tax wedge)
- Daně: jednotlivci
- Daně a dávky: domácnosti

Daně: průměrné daňové sazby

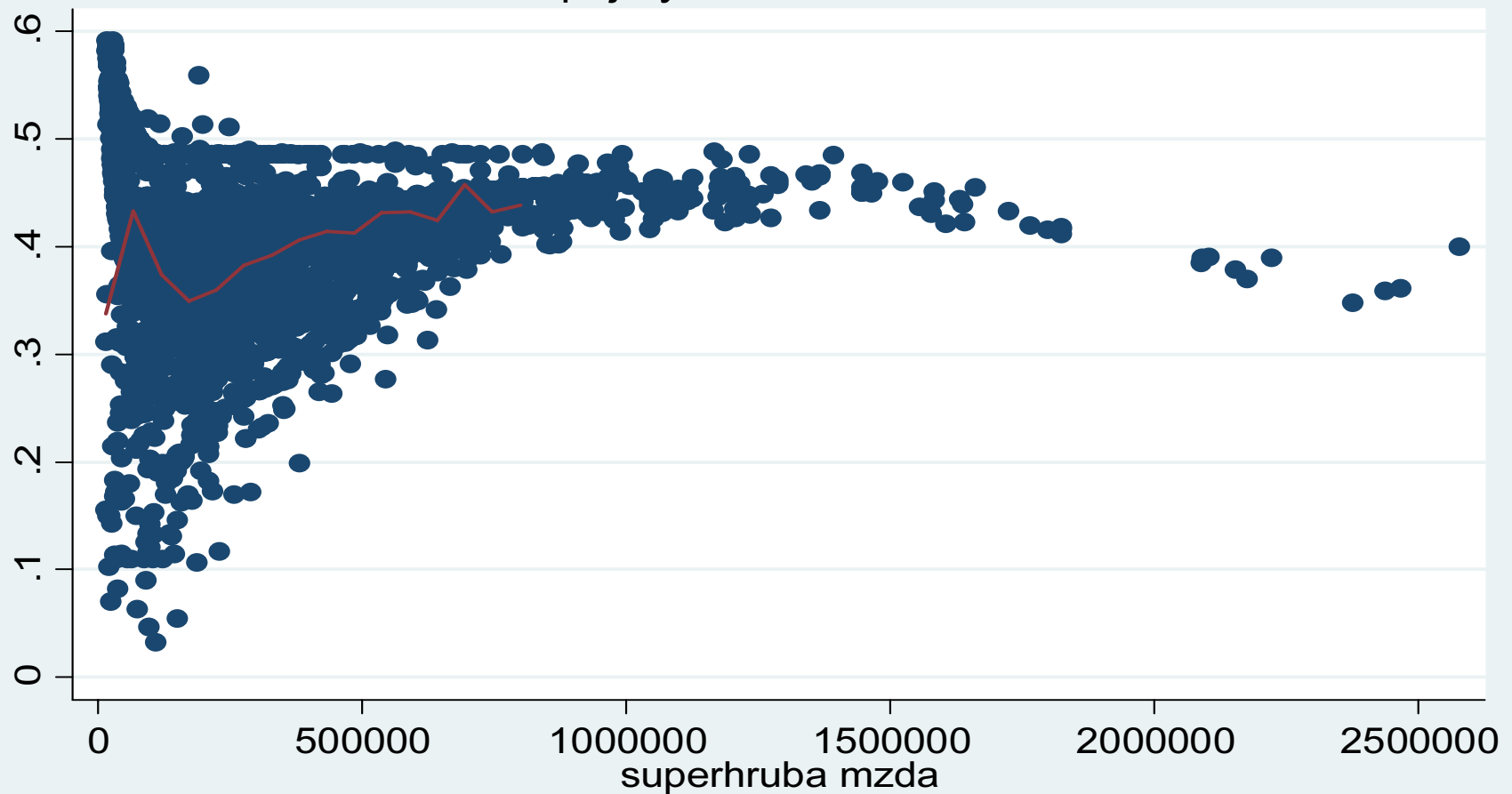
Průměrná daňová sazba, jednotlivci
všechny příjmy - zaměstnanci nebo podnikáni

Dane zahrnují dan z příjmu, sociální a zdravotní pojištění

Daně: průměrné daňové sazby

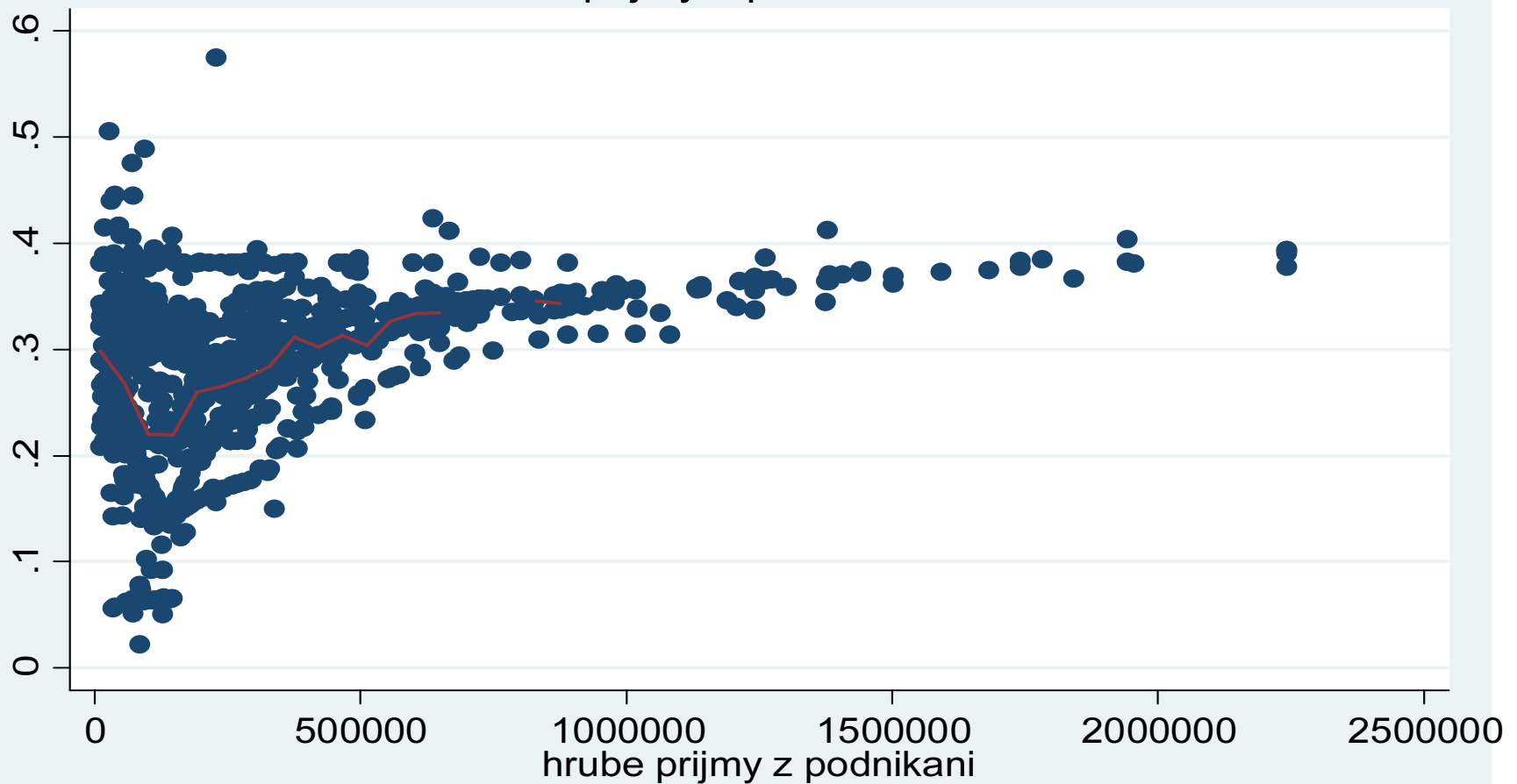
Průměrná daňová sazba, jednotlivci
příjmy ze zaměstnání

Dane zahrnují dan z příjmu, sociální a zdravotní pojištění

Daně: průměrné daňové sazby

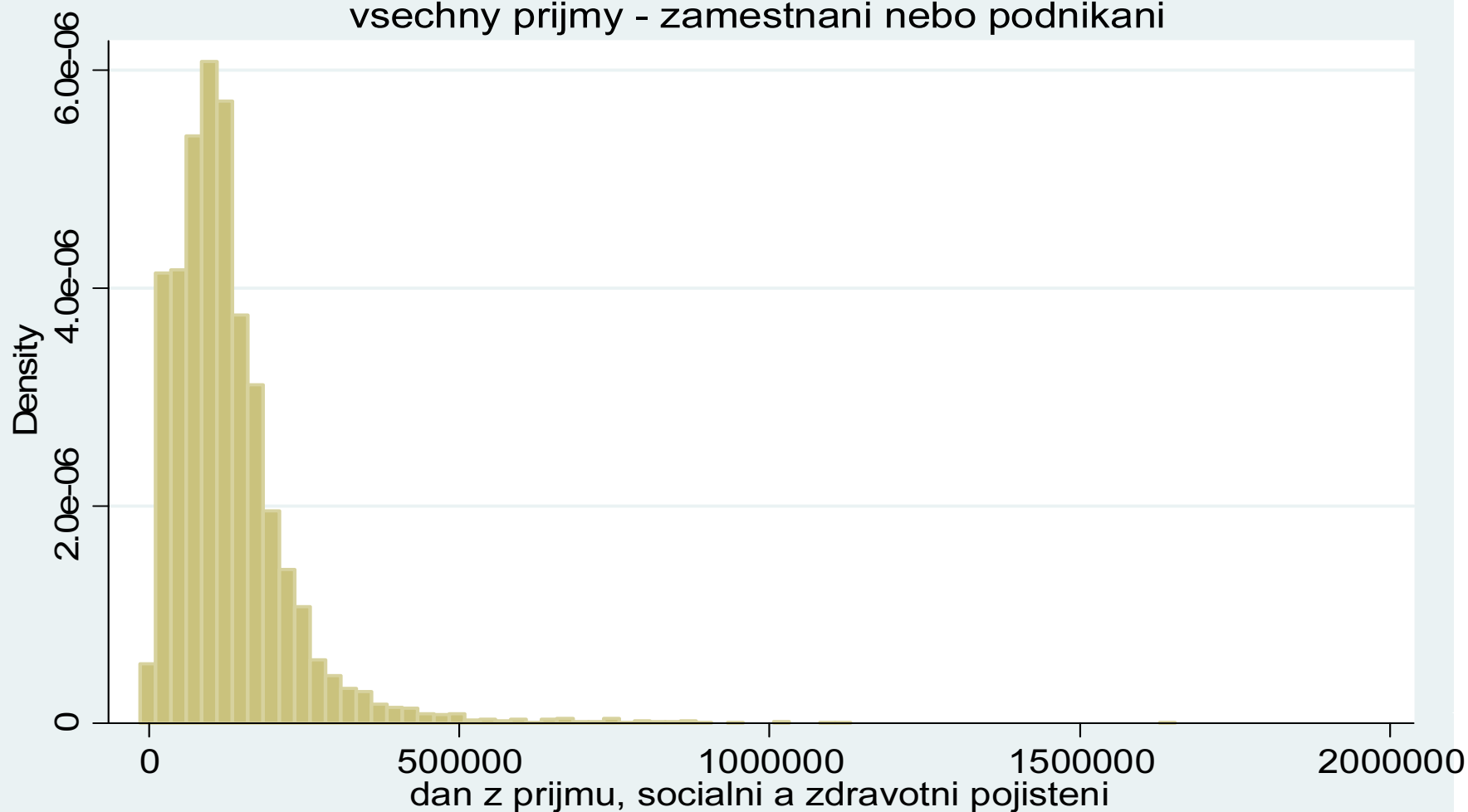
Průměrná daňová sazba, jednotlivci
příjmy z podnikání

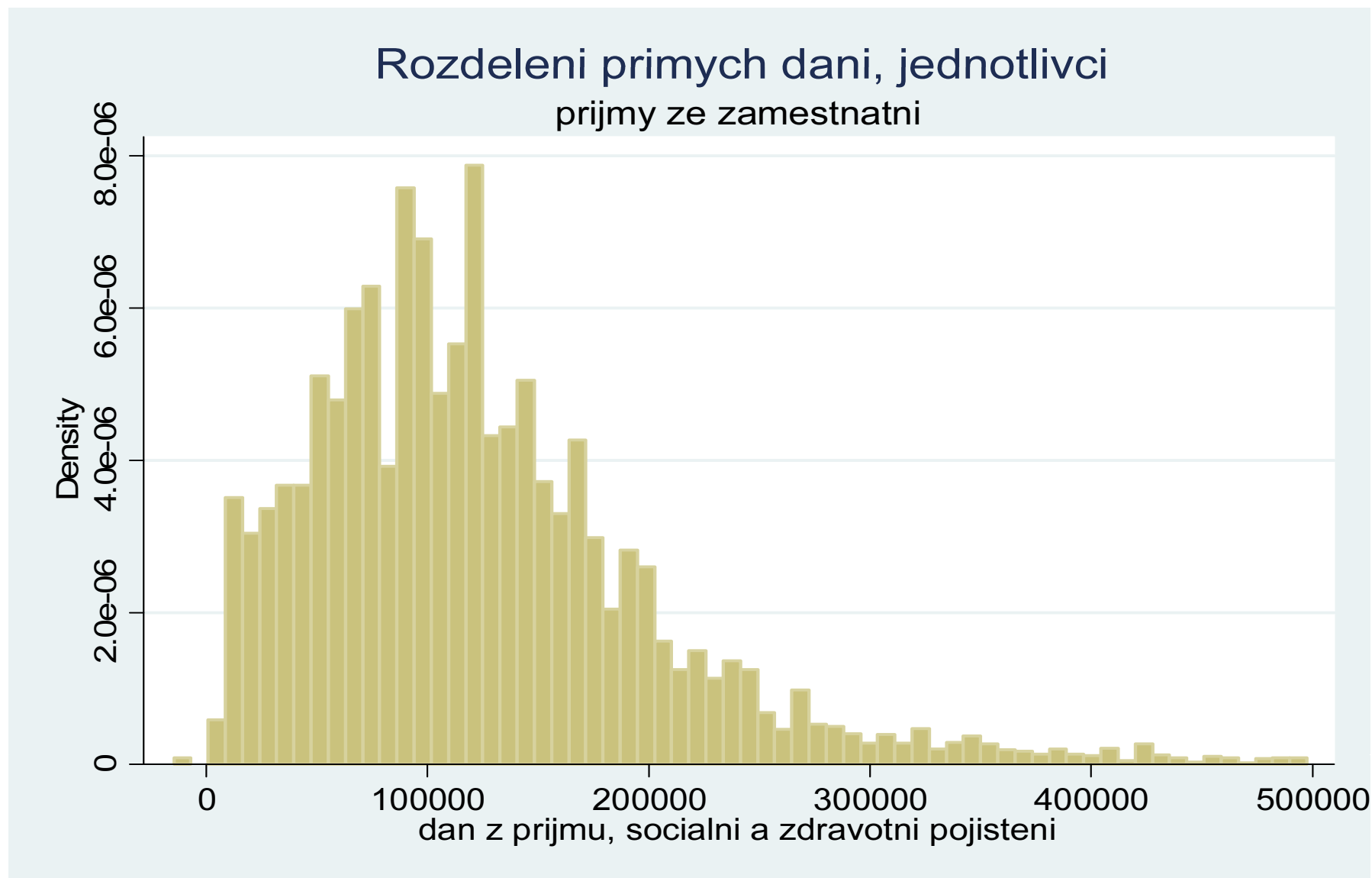
Dane zahrnuji dan z prijmu, socialni a zdravotni pojisteni

Daně: rozdělení daňového břemene

Rozdělení primých daní, jednotlivci
vsechny příjmy - zaměstnání nebo podnikání

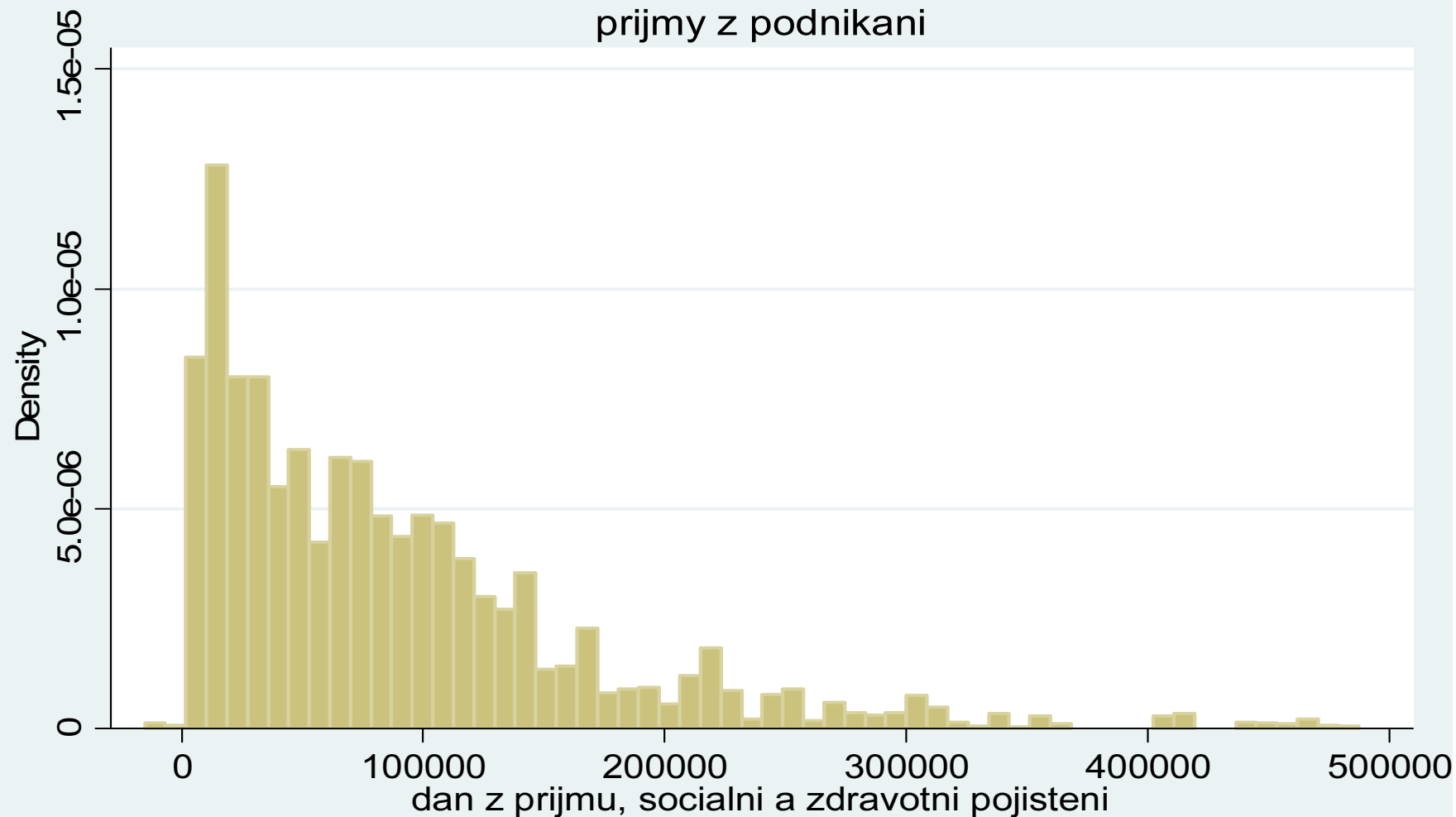

Daně: rozdělení daňového břemene

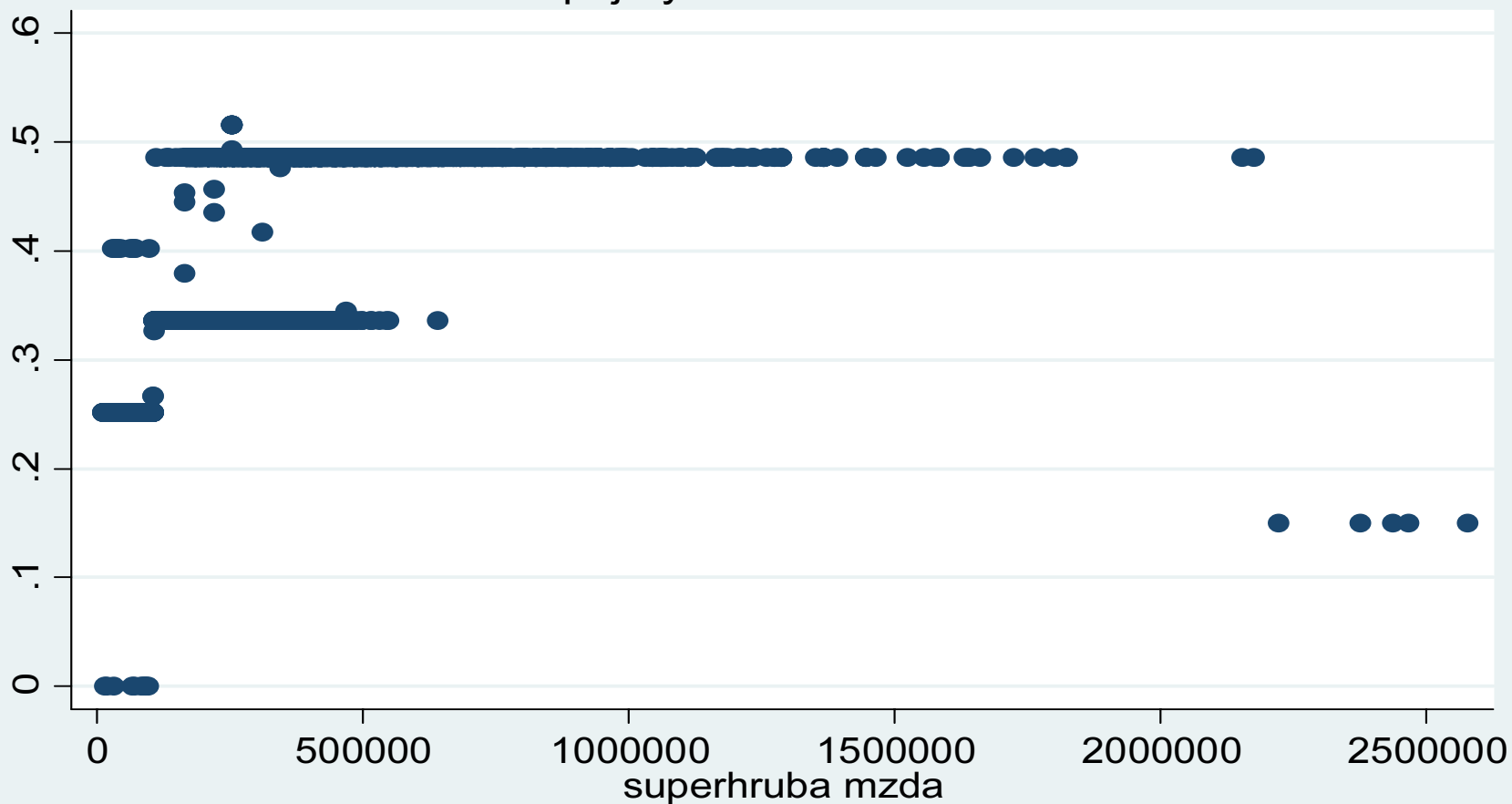
Daně: rozdělení daňového břemene

Rozdělení primých daní, jednotlivci
příjmy z podnikání

Daně: mezní daňové sazby

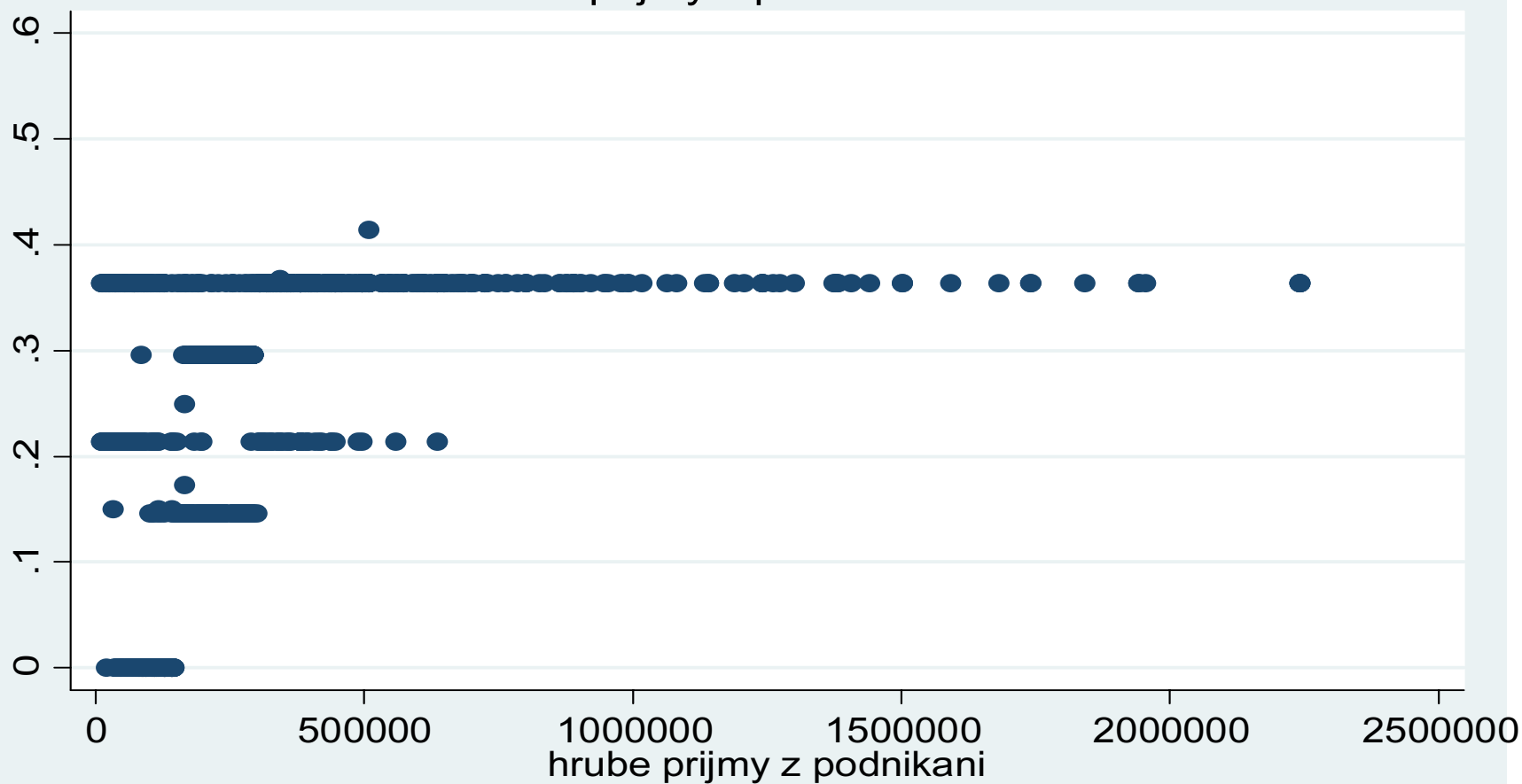
Mezni danova sazba, jednotlivci
prijmy ze zamestnani

Dane zahrnuji dan z prijmu, socialni a zdravotni pojisteni

Daně: mezní daňové sazby

Mezní danová sazba, jednotlivci
příjmy z podnikání

Dane zahrnují dan z příjmu, sociální a zdravotní pojištění

ATR a MTR podle decilů - zaměstnání

příjmový decil	průměrný super-hrubý příjem	přímé daně	ATR průměr	ATR st.dev.	MTR průměr	MTR std.dev.
1	55,156	22,631	0.44	0.15	0.25	0.05
2	139,490	50,004	0.36	0.06	0.34	0.06
3	193,051	68,970	0.36	0.04	0.44	0.07
4	236,502	88,961	0.38	0.04	0.44	0.07
5	271,713	103,573	0.38	0.04	0.44	0.07
6	306,937	120,021	0.39	0.03	0.44	0.07
7	347,957	137,950	0.40	0.04	0.47	0.05
8	399,332	162,380	0.41	0.03	0.47	0.04
9	477,865	199,283	0.42	0.03	0.48	0.04
10	771,520	333,854	0.43	0.03	0.48	0.03
průměr	318,377	128,041	0.40	0.06	0.44	0.08

pozn: pouze osoby s příjmy ze zaměstnání nad 10,000 Kč ročně

ATR a MTR podle decilů – podnikání

příjmový decil	průměrný super-hrubý příjem	přímé daně	ATR průměr	ATR st.dev.	MTR průměr	MTR std.dev.
1	34,069	10,124	0.30	0.15	0.24	0.13
2	78,926	18,515	0.24	0.12	0.10	0.63
3	119,570	23,236	0.20	0.09	0.09	0.14
4	167,082	39,642	0.24	0.06	0.18	0.12
5	227,756	60,064	0.26	0.05	0.25	0.08
6	281,808	79,656	0.28	0.04	0.26	0.08
7	335,778	99,009	0.29	0.05	0.34	0.06
8	407,793	126,947	0.31	0.04	0.34	0.05
9	536,245	175,186	0.33	0.03	0.36	0.03
10	1,115,483	383,002	0.35	0.03	0.35	0.04
průměr	333,379	102,158	0.28	0.09	0.26	0.22

pozn: pouze osoby s příjmy ze zaměstnání nad 10,000 Kč ročně

Daně: rozdělení daňového břemene

decil (příjmový nebo daňový)	podíl decilu na příjmech (%)	podíl decilu na daních (%)
1	1.8	1.4
2	4.2	3.5
3	5.8	5.1
4	8.1	6.5
5	7.2	8.0
6	9.4	9.0
7	10.7	10.7
8	12.4	12.7
9	14.8	15.8
10	25.7	27.3

pozn: osoby s příjmy ze zaměstnání či podnikání nad 10,000 Kč

Participační daňová sazba (PTR)

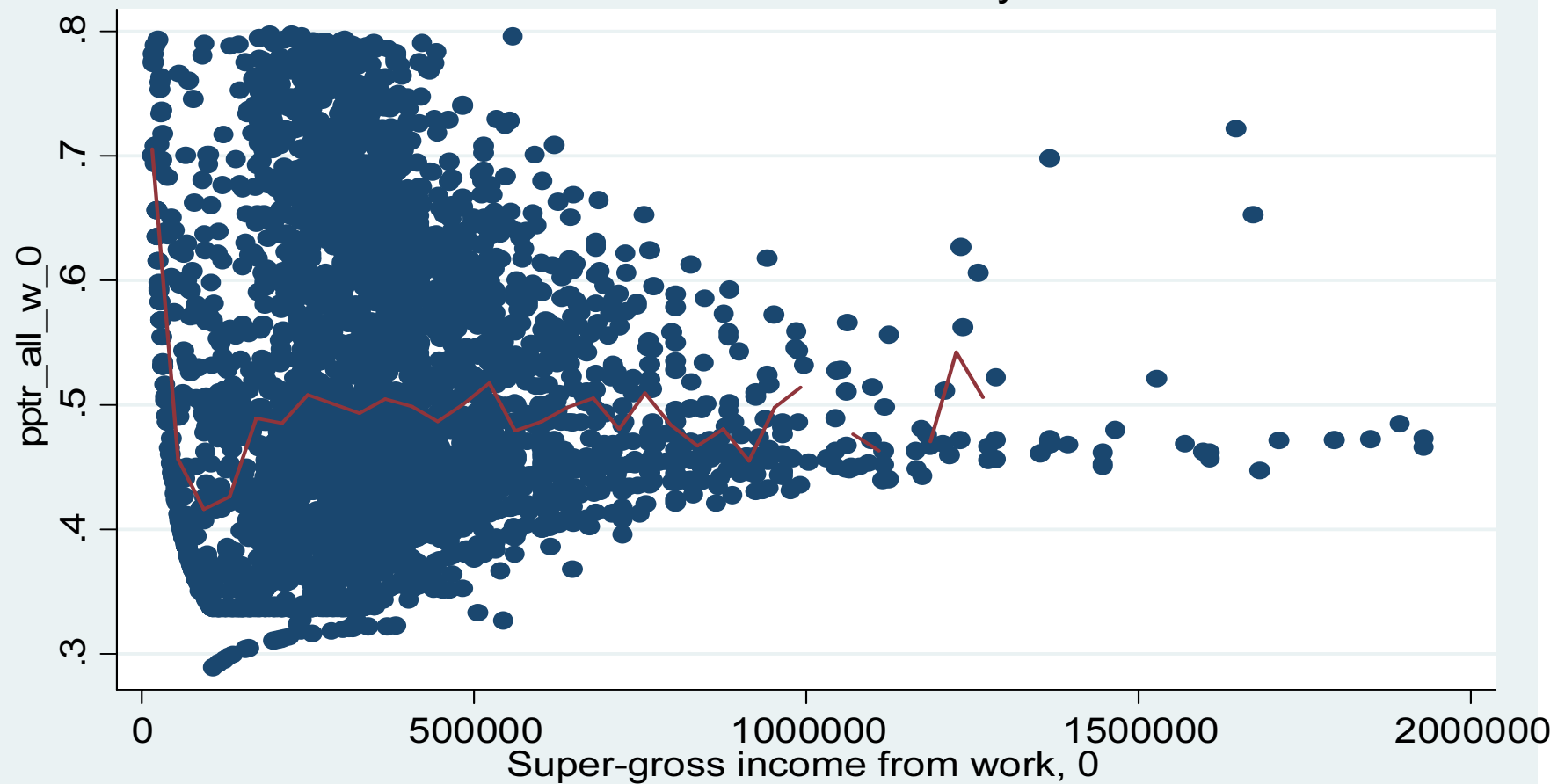
- Vyjadřuje pracovní motivaci
- Efektivní daňová sazba při změně ekonomické aktivity jednoho člena domácnosti (z aktivity do neaktivity nebo obráceně)
- Je třeba zohlednit
 - **čisté daně** (daně – dávky)
 - na úrovni celé domácnosti

Participační daňová sazba (PTR)

- $PTR = (\text{změna v čistých daních na úrovni domácnosti}) / (\text{super-hrubý příjem člena měnícího aktivitu})$
- Analýza pro pracující:
 - změna reportovaného příjmu na nulu
 - výpočet pro osoby s příjmy od 10,000 do 2 mil. Kč ročně

Participační daňové sazby - zaměstnání

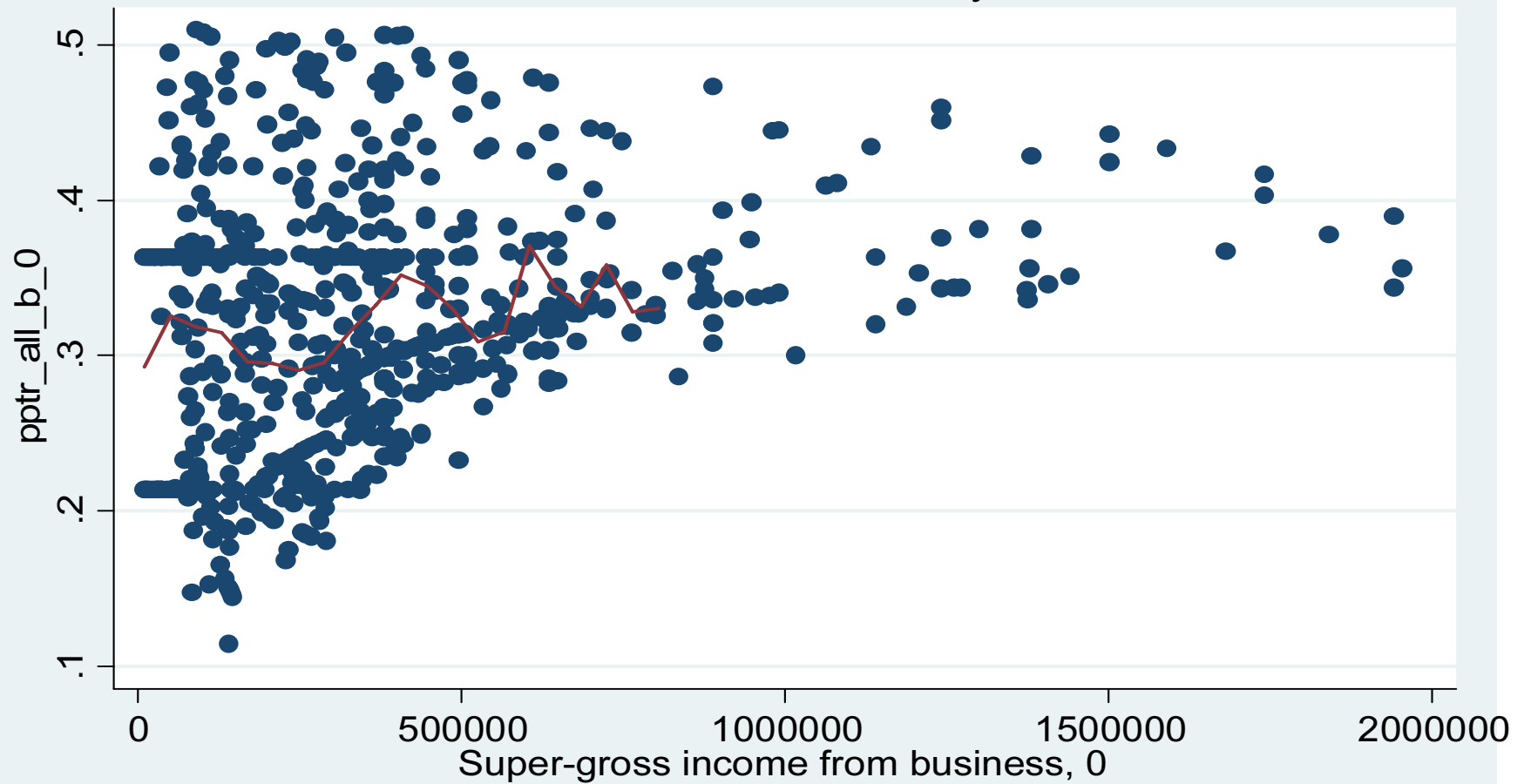
Participační daňová sazba, příjmy ze zaměstnání,
Dane a socialní dávky

kernel = epanechnikov, degree = 0, bandwidth = 5000

Participační daňové sazby - podnikání

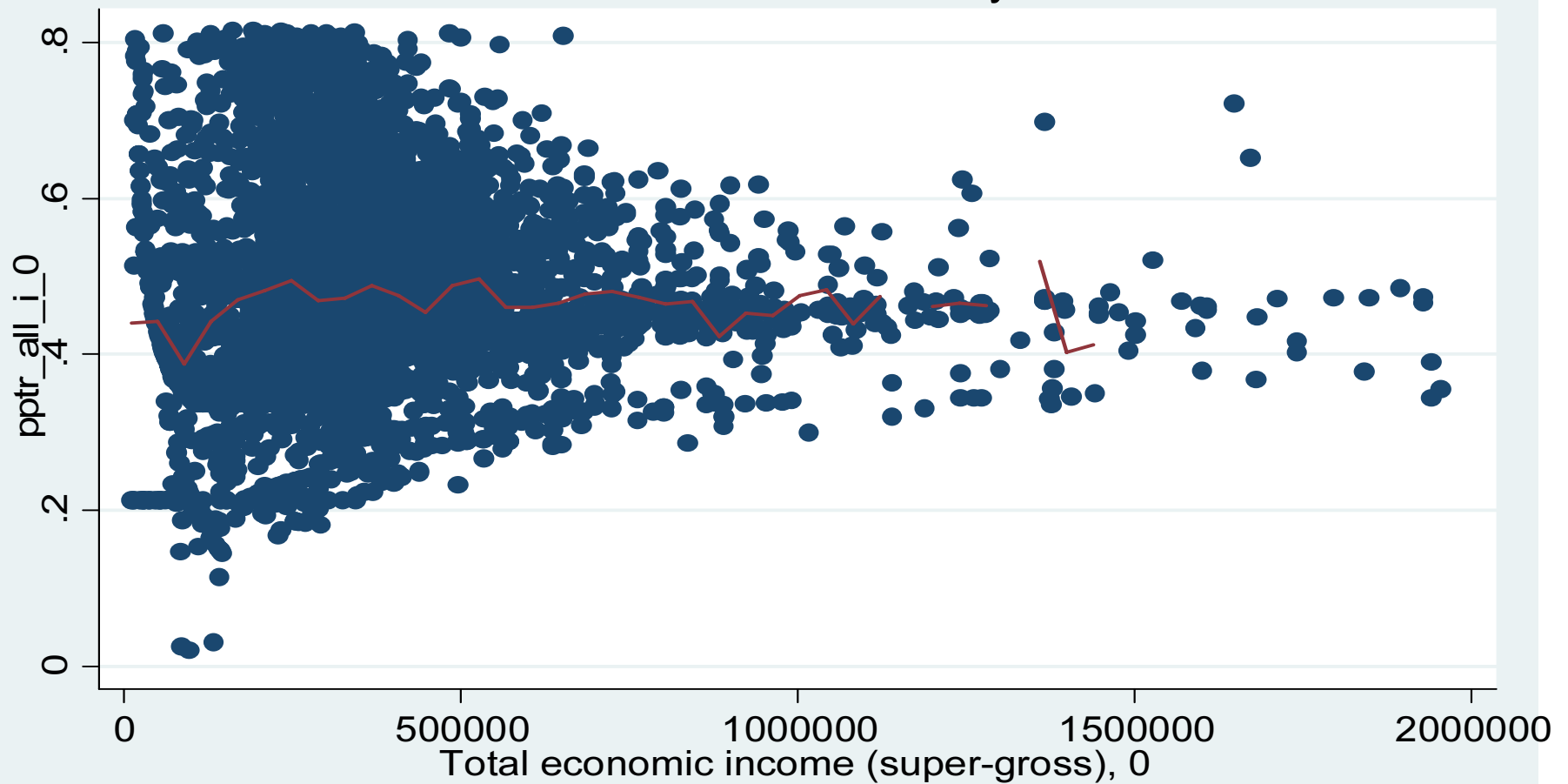
Participační danova sazba, prijmy z podnikani,
Dane a socialni davky

kernel = epanechnikov, degree = 0, bandwidth = 5000

Participační daňové sazby – všechny příjmy

Participační danová sazba, příjmy ze zaměstnání a podnikání,
Dane a sociální dávky

kernel = epanechnikov, degree = 0, bandwidth = 5000

Rozdělení PTR podle intervalu

Procento lidí s PTR v daném intervalu		příjmy ze zaměstnání	příjmy z podnikání	příjmy ze zaměstnání a podnikání
interval PTR	10-20%	0%	4%	1%
	20-30%	0%	24%	5%
	30-40%	19%	37%	22%
	40-50%	42%	11%	36%
	50-60%	16%	11%	15%
	60-70%	12%	5%	10%
	70-80%	6%	3%	6%
	80-90%	4%	3%	4%
	90-100	0%	2%	1%
	více než 100%	0%	1%	0%

Rozdělení PTR podle charakteristik

Procento lidí s PTR v daném intervalu		příjmy ze zaměstnání							
		muži	ženy	bezdětní	jedno dítě	dvě děti	tři a více dětí	ženatí / vdané	svobodní
interval PTR	20-30%	0%	0%	0%	0%	0%	1%	0%	0%
	30-40%	19%	17%	23%	18%	12%	9%	21%	14%
	40-50%	46%	30%	41%	47%	44%	18%	52%	26%
	50-60%	18%	12%	13%	15%	23%	25%	15%	18%
	60-70%	11%	15%	13%	9%	10%	22%	7%	20%
	70-80%	4%	15%	7%	6%	5%	5%	2%	13%
	80-90%	3%	9%	4%	3%	5%	18%	2%	8%
	90-100%	0%	2%	0%	1%	1%	0%	0%	1%

Zdanění práce – shrnutí a diskuse

- Vysoké zdanění příjmů ze zaměstnání
 - ATR 40%, MTR 44%
- Příjmy z podnikání zdaněny výrazně méně
 - ATR 28%, MTR 26%
- Vysoký rozptyl daní při stejném příjmu
- Soc. a zdrav. pojištění dominuje
 - téměř „rovná daň“
- PTR převážně mezi 40-50%
 - ale 10% zaměstnanců má PTR nad 70%
 - smysl parametrů (bonus, odpočet na manželku)

Daně a dávky: porovnání pracujících a ne-pracujících

- O kolik přispívají do státního rozpočtu více pracující než ne-pracující?
- Porovnání čistých daní (na úrovni domácnosti)
- Porovnání domácností, kde
 - hlava (partnerka) je ekonomicky aktivní
 - s domácnostmi stejného typu, kde hlava (partnerka) je ekonomicky neaktivní

Daně a dávky: porovnání pracujících a ne-pracujících

- Vylučujeme ze srovnání osoby
 - studující
 - standardní věk pro odchod do důchodu
 - neschopné práce ze zdravotních důvodů
- Nezohledňuje nepřímé daně

Výše čistých daní podle typu domácnosti

Domácnosti samoživitelů - muži					
			počet dětí		
			0	1	2
ekonomický status předsedy	nepracující	počet pozorování	31,404	141	
		procento čistých plátců	15%	33%	
		procento čistých příjemců	43%	44%	
		průměrná výše čistých daní	-13,925	1,875	
	pracující	počet pozorování	191,786	3,221	239
		procento čistých plátců	98%	100%	100%
		procento čistých příjemců	2%	0%	0%
		průměrná výše čistých daní	152,244	178,255	172,154
rozdíl v čistých daních			166,169	176,380	NA

Výše čistých daní podle typu domácnosti

Domácnosti samoživitelů - ženy						
			počet dětí			
			0	1	2	3
ekonomický status předsedy	nepracující	počet pozorování	29,352	17,574	1,393	8,825
		procento čistých plátců	24%	10%	0%	0%
		procento čistých příjemců	38%	90%	100%	99%
		průměrná výše čistých daní	-10,992	-44,138	-76,529	-102,639
	pracující	počet pozorování	117,539	66,245	41,564	5,104
		procento čistých plátců	97%	97%	96%	62%
		procento čistých příjemců	2%	3%	4%	38%
		průměrná výše čistých daní	135,911	116,412	127,334	37,362
rozdíl v čistých daních			146,903	160,549	203,863	140,001

Výše čistých daní podle typu domácnosti

Dvoučlenné domácnosti s pracující manželkou/družkou						
			počet dětí			
			0	1	2	3
ekonomický status předsedy	nepracující	počet pozorování	34,429	6,052	848	28
		procento čistých plátců	88%	84%	100%	34%
		procento čistých příjemců	10%	16%	0%	66%
		průměrná výše čistých daní	84,167	65,065	93,901	-53,958
	pracující	počet pozorování	289,433	240,252	324,069	41,264
		procento čistých plátců	99%	98%	99%	97%
		procento čistých příjemců	1%	2%	1%	3%
		průměrná výše čistých daní	288,100	290,360	264,663	265,136
rozdíl v čistých daních			203,933	225,295	170,762	319,093

Výše čistých daní podle typu domácnosti

Dvoučlenné domácnosti s pracujícím předsedou domácnosti

		počet dětí				
		0	1	2	3	
ekonomický status manželky/ družky	nepracující	počet pozorování	67,375	133,891	160,391	38,586
		procento čistých plátců	92%	80%	82%	78%
		procento čistých příjemců	8%	20%	18%	22%
		průměrná výše čistých daní	115,856	103,935	110,478	60,624
	pracující	počet pozorování	286,592	241,615	322,056	40,867
		procento čistých plátců	99%	98%	99%	97%
		procento čistých příjemců	1%	2%	1%	3%
		průměrná výše čistých daní	285,929	290,028	266,053	261,992
rozdíl v čistých daních		170,073	186,093	155,575	201,368	

Čistý fiskální efekt pracujícího: porovnání porovnatelných

- V předchozích tabulkách mají pracující a nepracující jiné charakteristiky
- Regrese vysvětlující čisté daně (na úrovni domácnosti) jako funkci
 - pracovní aktivity dospělých členů
 - charakteristik každého člena (počet dětí, vzdělání, typ domácnosti, pracovní zkušenosti, velikost obce...)
 - interakce pracovní aktivity s charakteristikami
- Pro všechny nepracující osoby model predikuje, o kolik by se zvýšily čisté daně, kdyby tyto osoby pracovaly

Rozdělení čistého fiskálního efektu: muži

Histogram of the fiscal effect of working
non-working men

Rozdělení čistého fiskálního efektu: ženy

Histogram of the fiscal effect of working
non-working women

Které osoby mají velký/malý fiskální efekt

- Muži
 - vyšší vzdělání
 - ženatí s více dětmi
- Ženy
 - vyšší vzdělání
 - svobodné – koncentrované na extrémech
 - jedno dítě – vysoký fiskální efekt
 - dvě děti – nízký fiskální efekt

Hypotetický dopad na státní rozpočet ze zvýšení zaměstnanosti

- Jednoduchá simulace:
 - X% dnešních nepracujících začne pracovat
 - stejná legislativa
 - no general equilibrium effects
- Kdo by byli dodateční zaměstnaní
 - lidé s vysokým nebo nízkým fiskálním efektem?
 - lidé s vysokou pravděpodobností zaměstnání?
 - záleží na zdroji změny: daně/dávky, kultura (peer effects), soukromý sektor, jiné veřejné politiky

Kumulovaný čistý fiskální efekt (mil Kč)

zdroj dodatečné zaměstnanosti: lidé s nejvyšším fiskálním efektem			zdroj dodatečné zaměstnanosti: lidé s nejvyšší pravděp. zaměstnání		
decil	muži	ženy	decil	muži	ženy
10	4,829	10,512	10	3,820	9,032
9	8,401	19,174	9	6,880	16,607
8	11,555	27,040	8	9,880	22,793
7	14,497	34,117	7	12,893	28,818
6	17,205	40,806	6	15,772	35,172
5	19,766	46,710	5	18,340	41,570
4	22,196	51,912	4	20,888	48,120
3	24,422	56,476	3	23,351	54,432
2	26,526	60,008	2	25,831	58,890
1	28,281	62,070	1	28,281	62,070
počet ne-pracujících	199,000	640,000		199,000	640,000
průměrný fiskální efekt	141,918	97,017		141,918	97,017

Hypotetický dopad na státní rozpočet ze zvýšení zaměstnanosti na úroveň Velké Británie

	počet zaměstnaných (tis)		
	muži	ženy	
ČR - skutečnost	2,777	2,095	
ČR - úroveň GB	2,872	2,401	
rozdíl	95	306	
% zkoumaných ne-pracujících	47.5%	47.7%	
zdroj dodatečné zaměstnanosti	celkový fiskální efekt (mil. Kč)		
	muži	ženy	celkem
lidé s nejvyšším fiskálním efektem	16,683	39,528	56,211
lidé s nejvyšší pravděp. zaměstnání	15,203	33,887	49,090

Zaměstnanost a rozpočet: shrnutí

- Přejechod do zaměstnanosti přináší v průměru čistý fiskální efekt:
 - 97,000 Kč (ženy)
 - 142,000 Kč (muži)
- Realistický agregátní fiskální efekt v řádu 50 mld Kč
- Caveats:
 - nevíme, kdo by „měl“ pracovat
 - změny daní/dávek by měly cílit elastické skupiny:
 - nepřímé daně
- Ani zcela nerealistická plná zaměstnanost nestačí k pokrytí deficitu státního rozpočtu

idea.cerge-ei.cz
libor.dusek@cerge-ei.cz
klara.kaliskova@cerge-ei.cz